

***Duyum Edebiyatı Bağlamında *La Amante Liberal / The Liberal Lover*'de Kıbrıs**

Doç.Dr. Osman Yıldız*

Giriş

Edebî eserlerin tarihsel zemin üzerinden hareketle gerçekliğinin sorgulanması girişimi, tartışmalı bir konudur. Şüphesiz ki bir edebî eserden hareketle tarihsel bir olayı izaha kalkışmak ve onu tarihsel gerçek olarak kabul etmek doğru değildir. Ancak yaşanmış bir tarihî olay edebî bir esere yansıtılmışsa, yazarın tarihsel gerçekler üzerinde nasıl oynadığını da tespit etmek gerekir. Çünkü bir eser, kendine göre oluşturduğu imajlarla okuyucu kitlelerini etkilemesi mümkündür. Özellikle duyuma dayalı bilgi ile oluşturulan bu imaj, bir milletin tamamına yönelik ise, edebiyat araştırmacılarının bu konuyu irdelemesi kaçınılmaz olacaktır. Romanın başlangıç aşamasında karşımıza çıkan Cervantes'in eserleri de bu açıdan dikkat çekmektedir.

Bir İspanyol milliyetçisi olan Cervantes'in hikâyelerinde ve romanlarında Türklerle ilgili imaj oluşturmada büyük bir ustalık sergilediği açıktır. Nitekim Türk literatüründe Cervantes ile ilgili yapılan çalışmaların çoğu da bunu göstermektedir. Hüseyin Güngör Şahin'in *Cervantes'in Cezayir Zindanları Oyununda Türkler ve Cezayir* (2018: 33-61), Metin And'ın *Cervantes'in Oyunlarında Türkler ve İstanbul* (1995: 137-140), Emilio Sola Castano'dan Kübra Sarı'nın çevirdiği *İspanyol Edebiyatı Altın Çağı'nda Türk İmajı ve Duyum Edebiyatı* (2017: 397-411) gibi çalışmaların yanı sıra Remide Futacı'nın *Cervantes'in Eserlerinde Türkler* (2008: 1 - 135), Hektor Vielvo Diego'nun *İspanyol Kaynaklarında Osmanlı İmgesi* (2018: 1 - 182) gibi tezler bunlardan birkaçıdır.

Cervantes'le ilgili olarak yapılan bütün bu çalışmalarda, yazarın sürgünde yaşadığı Cezayir'in dışında herhangi bir Osmanlı toprağına gitmediği, yazdıklarının bir duyumdan ibaret olduğu belirtilmektedir. Nitekim yazarın Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethi esnasında geçen hadiseleri konu alan *El Amante Liberal* adlı romanı da tamamen hayal gücüne ve duyumuna dayalıdır. Yazarın hayatına bakıldığında Kıbrıs'a hiç gitmediği görülür. Cervantes, hiç görmediği Kıbrıs'ı sadece bu eserinde işlemez. O, dünya edebiyatının klasikleri arasında yer alan *Don Quijote* adlı romanında da Kıbrıs'la ilgili bir sone yazmıştır:

*** Bu makale, hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayımlanmıştır.

** Araştırma Makalesi

* Kıbrıs İlim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, el-mek: osmanyildiz@csu.edu.tr

Genç ve güzel kız yıkar

Derler Pyramus'u duymak için duvarı

Görmek için o dar, inanılmaz yarığı

Ayrılır Kıbrıs'tan aşk, yola çıkar... (Öznur vd. 2012: 186)

Cervantes'e göre, Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethedilmesi Hristiyan dünyasının son kalesinin düşmesidir. "Aşkın Kıbrıs'tan ayrılması", bir yönüyle Katolik dünyasının bekâretine vurulan darbedir. Katolik inancına göre bir kadının bekâreti, kutsaldır. Nitekim bu kutsallık, *El Amante Lover*'de, son derece güzel bir İspanyol kızının her koşulda kendini koruma becerisini göstermesiyle verilmiştir. Hikâyenin sonunda Leonisa'nın bekâretini koruyarak ülkesine dönmesi, Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethiyle kaybedilen bekâret hissinin telafisine yönelik bir girişim gibi durmaktadır.

Tarihsel Zemin'de Cervantes

1547'de doğan Cervantes, kendisini Osmanlı devletiyle İspanya'nın kanlı savaşlarının ortasında bulur. Barbaros Hayrettin Paşa'nın Cezayir'in kıyılarını alması, Kanuni Sultan Süleyman'ın Viyana kapılarına dayanması ve Macaristan'ın büyük bir kısmını kontrol altına alması, 16. yüzyılın ilk yarısında İspanyolların ilgisini çekmiştir. (Castano 2017: 400) Bu ilgi, Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'de ve Avrupa'da ilerleyişine karşı geliştirilecek tedbirlerle ilgilidir. Özellikle Kıbrıs'ın fethi, Papa 5. Pius'un 1571'in baharında Haçlı Seferleri çağrısına neden olur. Bu çağrı üzerine Venedik, İspanya ve Malta arasında bir ittifak kurulur. 7 Ekim 1571'de İnebahtı (Lepanto) Deniz Savaşı başlar. Papa'nın çağrısıyla bu savaşa katılan Cervantes, kendisi açısından kötü bir sonuçla karşılaşır. Göğsünden ve kolundan yaralanan yazar, çolak kalarak savaşçı yönüne büyük bir darbe alır. O bu savaşa katılım gerekçesini *Don Quijote*'de şu cümlelerle ifade eder:

"Papa, V. Pius Hazretlerinin girişimiyle ortak düşmanımız Türklere karşı Venedik Cumhuriyeti ile İspanya'nın bir ittifak oluşturduklarını öğrendim. Türkler o zamanlar Venediklilere ait olan Kıbrıs'ı ele geçirmişti. Bu bizim için çok acı kayıptı... Bunu duyar duymaz içimde bu sefere katılmak için büyük bir arzu uyandı... Sonunda bu sefere bir talih sonucu elde ettiğim piyade yüzbaşı rütbesiyle katıldım..."(Önalp 1992: 300).

1575'de Türklere esir düşen Cervantes, 1580 yılına kadar Cezayir'de esaret hayatı yaşar. Yazarın birçok eserinde esarete yer vermesi yaşadığı bu yılların eserlerine yansımaları olarak karşımıza çıkar. Esir bulunduğu süre içerisinde birkaç kez kaçma teşebbüsünde bulur. Bu teşebbüslerinde başarılı olamayan yazar, ancak ödenen fidye ile esaretten kurtulmuştur. Cezayir'deki esaretinden döner dönmez yazdığı ilk tiyatro eseri *Trato de Argel*'de ebedi

düşman olarak gördüğü Türkler hakkında “*dinsiz, ebedî düşman, zalim, şehvet düşkünü...*” gibi ifadeler kullanır (Castano 2017: 416).

1453’de İstanbul’u fetheden Türklerle ilgili endişe Hristiyan dünyasının genelini sararken bu atmosfer içerisinde, millî ve dinî şuuru ayakta tutmak için Türklerle ilgili birçok olumsuz anlatılar, ortalığa saçılmıştır. Konuyla ilgili olarak Ottmar Hegyi, 1571’de Kıbrıs’ın fethedilmesinin Avrupa’yı derinden etkileyen bir düşman haline getirdiğini ve ister istemez bunun edebiyata yansıdığını, Cervantes’in de bu basılı eserlerden esinlendiğini ifade eder (Esquivel 1997: 81-84).

İlk kez 1540’da Pedro Mexia’nın *Silva de Varia Leccion (Çeşitli Dersler Derlemesi)* adı altında yayınlanan kitabı 16. yüzyılda Avrupa dillerinde 65; İspanyolcada 31 baskı yapmıştır. Türkler hakkında birçok bilginin ansiklopedik olarak verildiği bu kitap, dönemin entellektüel kesimi üzerinde etkili olmuştur. Dolayısıyla Cervantes ömrü boyunca ayak basmadığı İstanbul’u *La Gran Sultan* adlı eserinde yazabilmesi bu tarz eserlerin çoğalması sayesinde olurken yine hiç gitmediği Kıbrıs’ı esirlik hayatı yaşadığı Cezayir yıllarından sadece duyuma dayalı bilgiler ışığında yazdığını ifade etmek mümkündür. Yine de Migual Angel, Cervantes’in *Le Gran Sultan* adlı eseriyle ilgili olarak, “*ömründe ayak basmamış, sarayın patikalarından geçmemiş*” birinin yazdıklarını, “*birbiriyle uyumsuz olarak bilinen iki kültür ve yaşam biçimi arasındaki farklılıkları aşılabilir ve hoş görülebilir bir yaklaşımla sunmasını*” başarılı bulmaktadır (İbarra 1994: 186).

El Amante Liberal – The Liberal Lover

El Amante Liberal, Cervantes’in İspanyolca olarak 1613 yılında basılan *Novelas Exemplares De Migvel De Saaedra* adlı kitabında yer almaktadır. Eser Nazlı Hülya Soydan tarafından *Örnek Alınacak Hikâyeler* başlığı altında tercüme edilmiştir. Toplam on bir hikayeden oluşan kitabın ikinci hikayesi olan *El Amante Liberal, Cömert Âşık* başlığı altında çevirilmiştir. *The Liberal Lover* ise, 1822’de iki cilt olarak İngilizceye tercüme edilen *The Exemplary Noveles* adlı kitapta yer almaktadır.¹ 12 kitaptan oluşan eserin ikinci cildinde altı

¹ 1822’de İngilizceye *The Exemplary Noveles* başlığı altında iki cilt olarak tercüme edilen kitabın kim tarafından tercüme edildiği bilgisi kitapta yer almamaktadır. II. Ciltde Gift Of Dr. Wilbur P. Morgan adı geçmektedir. Bu ad, muhtemelen Virjin Üniversitesi’ne kitaplarını bağışlayan şahsa aittir. I. ve 2. ciltde “London - printed for T. Cadel in the Strand” ibaresi vardır. Buradaki T(homas) Cadel’in genç Thomas Cadel olması gerekir. 18. Yüz yılda yaşlı Thomas Cadel (1742 – 1802) olarak bilinen kişi kitap satıcısıdır. Ölümünden sonra oğulları William Davies ve Thomas Cadel (1773 – 1836) kitap basma işini sürdürürler. Cervantes’in *The Exemplary Noveles* adlı kitabı 1882’de de İngilizceye çevrilmiştir. Walter Keating Kelly tarafından tercüme edilen kitap tek cilt olup *El Amante Liberal, The Generous Lover* olarak (pace 236-277) tercüme edilmiştir. W. K. Kelly; (dead 1867 Londra) is the author of books such as *Curiosities Of Indo-European Tradition and Folk-Lore. The Liberal Lover*’de yer alan *Madrigal* şiiri *The Generous Lover*’de yer almamaktadır. Dolayısıyla 1822 tarihli baskı, farklı yazarlar tarafından tercüme edilmiştir.

hikâye yer almakta olup bunlardan ikincisi *The Liberal Lover*'dir. İkinci kitapta yer alan diğer kitaplar ise *The Gipsy Girl*, *The Spanish English Lady*, *The Two Maiden Lpdies*, *The Force of Bloge* adını taşır. Bu eser, Kıbrıs'ın şair, müzisyen ve ressamlarından olan, Oktay Öksüzoğlu tarafından İngilizceye çevrilmiştir.² Bu çalışmada, Nazlı Hülya Soydan'ın İspanyolcadan yaptığı tercümesi ile Öksüzoğlu'nun tercümesi karşılaştırılmış, aralarında bir kısım farklar olduğu görülmüştür.

El Amante Liberal ile *The Liberal Lover* arasında birkaç farklı nokta vardır. Bunlardan en önemlisi, *El Amante Liberal*'de görünüşte Müslüman olan Mahmut'un okuduğu "coplas"lardan³ birinin 1822'de İngilizceye tercüme edilen *The liberal Lover*'de bulunmamasıdır. Şiirin Türkçeye tercümesi şu şekildedir:

"Alçak bir tepenin ardından
Güneşin yüzünü gösterişi gibi
Bizi ansızın alıp götüren
Görünüşiyle boyun eğdiren
Bizi kendimizden geçiren
İçinde kurt olmayan
Değerli bir taş gibi
Bir yüzün var senin, Ayşe (Aja)
Muhammet'in sert mızrağı gibi
Bağrımı delip geçen" (Soydan 2010: 121).

Bu konuda dikkat çeken bir durum da bu şiirin yerine bu sefer *El Amante Lover*'de olmayan bir şiirin *The Liberal Lover*'de yer almasıdır. *Madrigal* başlığını taşıyan şiiri Oktay Öksüzoğlu tarafından Türkçeye şu şekilde tercüme edilmiştir:

"Madrigal
Afrikalı Güzel Hanıma
Morpheus uykuların Tanrısını hep kınar
Günün yönetimine hâkim olan gücü var;
Daha az kasvetlidir bir ihanet işlerken
Her saygı duruşunda ona dua edilen
Koskoca yer kürenin bakır çanları çalar.

² Oktay Öksüzoğlu, *The Liberal Lover*'i *Comert Aşık* olarak 2020'nin sonlarında tercüme etmiştir. Covit 19 pandemi nedeniyle basılamamıştır. Öksüzoğlu, 24 Aralık 1941'de Kıbrıs'ın Magusa'ya bağlı Vadili köyünde doğdu. Onun Kıbrıs'la ilgili kitaplarının yanı sıra birçok şiir kitabı bulunmaktadır. (Yıldız 2019: 491 – 499). *Aşk Adasından Şiirler* (2007) kitabı en çok dikkat çekenler arasındadır. Henüz basılmadığı hâlde tercümesinden istifademizi sağlayan Öksüzoğlu'na şükranlarımı arz ederim.

³ Coplas: Doğaçlama olarak aşk ve hiciv içeren dindarca söylenmiş şarkılar.

Büyüleyen gözlerden çevreyi aydınlatan
Karmakarışık ışık huzmeleridir akan,
Çeşitli zenginlikler harmanlayan ihtişam
Bulutun arkasına saklanırken ürperen
Koskocaman yıldızlar kervanından yansıyan
Karanlıkları yırtıp çadıra ışık saçan
Aydınlıklar korkuya yerini terk etmeden
Afrikalı güzelin büyüleyen gözünden
Ürperen karanlığa pırıl pırıl yansıyan
Işıkla bir çırpıda yeniden hayat bulan
Huzurun, mutluluğun şarkısıdır duyulan.
Afrikalı güzel kız, radyan pompalar gibi
Çadırda karanlığa darılan tüm beyleri
Büyülerken şairin güzel nutku tutulmuş!
Bir başka usta şair alkışlar arasında
Yarım kalan şiiri bal gibi tamamlamış.
Oysa rakip susunca öteki bayram yapar;
Az bulunan gerçek dost sürekli iylik yapar
Huzur veren bu düzen kıskançlığı kovarken.
Dostlukların zaferi düşmanları üzerken,
Barış, huzur, mutluluk dostluğu alkışlıyor” (Öksüzoğlu 2020).

İspanyolca ve İngilizce baskılar arasındaki diğer farklı noktalara gelince; *El Amante Liberal*'de görünüşte Müslüman olan Mahmut'un *The Liberal Lover*'de Muhammet olarak isimlendirilmesi ve romanın sonunda Richart'ın kız kardeşiyle evlenmesidir. Bu evlilik, İspanyolca metinde, daha farklıdır. Bu farklılık yeterince anlaşılmamış olmalı ki Mahmut ile Halime'nin evlendiğine hükmedilir. Hülya Nazlı Soydan; “*Reconciliáronse con la iglesia Mahamut y Halima, la cual, imposibilitada de cumplir el deseo de verse esposa de Ricardo, se contentó con serlo de Mahamut*” cümlesini “*Ricardo'nun karısı olma hayallerinin suya düşmüş olduğunu gören Halime Mahmut'un karısı olmakla yetindi*” şeklinde tercüme etmiştir (Soydan 2010: 145). Lucia Lopez Rubio, buradaki durumun bir evlilik değil, kilise ile olan bir uzlaşma olduğunu ifade eder. Katolik kilisesi yalnızca vaftiz edilmiş kişilerin evliliklerine onay vermektedir. Bu açıdan Halima'nın Kadı ile evliliği geçerli değildir ancak evliliğin gerçekleşebilmesi için durumun uygun şekle dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu durumda

Halima ile Mahmut'un evlenebilmesi için bazı dinî hükümlerin yerine getirilmesi için uzlaşma sağlanmıştır (Rubio 2010: 168).

Duyuma Dayalı Eserin Tarihî Zemin Üzerinden Değerlendirilmesi

Yukarıda bahsedilen hususların dışında gerek İspanyolca baskılı *El Amante Liberal*'de gerekse İngilizce'ye tercüme edilmiş *The Liberal Lover*'de romanın konusu ve çatısı aynıdır. Her iki eserin ana konusu, Türkler tarafından tutsak edilen Leonisa'nın yine tutsak olan Richardo ve görünüşte Müslüman Mahmut tarafından kurtarılmasıdır. Geriye dönüşlü hatırlamaların dışında hadiselerin tamamı Lefkoşa'da geçmektedir. Olay, Lefkoşa'nın Türkler tarafından ele geçirilmesinin hemen akabinde gelişmektedir. Hasan Paşa, Ali Paşa, Lefkoşa Kadısı ve onun görünüşte Müslüman karısı Halima etrafında gelişen hadiseler, iç içe geçmiş birçok entrika ile Kadı'nın ve paşaların öldürülmesinden sonra İspanya'da son bulur.

27 Haziran 1570'de hiçbir direnişle karşılaşmadan Larnaka'ya çıkan Osmanlı ordusu, 23 Temmuz'da Kırşehir Sancak Beyi Ferhat Bey, Akşehir Sancak Bey'i Kasım Bey ve Karaman Beyler Beyi Hasan Paşa komutasında Lefkoşa'ya başlattığı yürüyüşünü bir hafta sonra 27 Temmuz'da tamamlar. Kaynaklar, surlarla çevrili olan Lefkoşa'nın da pek fazla direniş göstermeden teslim olduğunu belirtmektedir. Kıbrıs'ta Türklere yönelik asıl direniş Magosa'da olmuştur. 11 ay süren kuşatmanın sonunda 6 Ağustos 1571'de Magosa da Türk hâkimiyetine girer. Durum böyle olmakla birlikte hikâyenin girişinde Lefkoşa'nın savaştan arta kalan manzarası büyük bir direnişe sahne olmuş gibi gösterilir. Bu sahne, hikâyenin başkahramanı Richardo'nun (İngilizce metinde Richard) Lefkoşa'nın yıkık harabeleri arasında üzgün bir şekilde dolaşırken kendi kendine konuşmasıyla verilmiştir. İspanyolca metinde bu manzara; *“Ey yiğit ve talihsiz savunucularımızın kanları henüz kurumamış olan zavallı Lefkoşa'nın içler acısı harabeleri”* şeklinde yansıtılırken (Soydan 2010: 93). İngilizce metinde;

“terk edilmiş olmanın mutsuzluğa gark ettiği Lefkoşa şehrinin üzücü ve acınacak halleri ile zavallı durumdaki yerli halkın, gözü pek, kahraman ama şanssız direnişçilerinin kanlarına bulanmış; üzerleri kanla örtülmüş acı veren kalıntıları” (Öksüzoğlu 2020)

şeklindedir. Richardo'nun kendi kendine yaptığı konuşmaları duyan Mahmut (İngilizce metinde Muhammet) konuşmaya dahil olarak yaklaşık iki yıldır bu harabeler arasında dolaştığını ifade eder. Onun bu ifadesi, hikâyenin başlangıç zamanına dair ip ucu vermektedir. Buna göre hikâyenin başlangıç zamanı 1572 yılının ortalarına doğru olması gerekir ki bu durum tarihsel açıdan bazı tespitler yapmayı zorunlu kılmaktadır. Richardo, surların önündeki çadır hareketliliğini Mahmut'a sorduğunda, kurulan çadırların Lefkoşa'nın idaresi için yeni

atanan Hasan Paşa'ya ait olduğunu öğrenir. Oysa Hasan Paşa, 27 Temmuz 1570'de Lefkoşa'nın zaten yönetimini teslim almıştır. Romanın ilerleyen kısmında Ricardo, Lefkoşa'yı teslim alacak olan Hasan Paşa'nın kendisinin efendisi olduğunu söyler. Bu durum İspanyolca metinde "*Trablus Valisinin malı olmuştum ve kendisi Kıbrıs Valiliğine atandığında on beş gün içerisinde onunla Kıbrıs'a geldim*" şeklinde verilmektedir (Soydan 2010: 108). İngilizce baskısında ise Hasan Paşa, "*Tripoli Veziri*" olarak tanımlanır.

Richardo'nun Trablus ya da Tripoli Veziri Hasan Paşa dediği şahıs, Cervantes'in Cezayir'de tutsak olduğu dönemde Cezayir Beyler Beyi olan Venedikli Hasan Paşa'dır. Asıl adı Andrea Celeste'dir. 27 Haziran 1577'den 1582'nin sonuna kadar bu görevde bulunan Hasan Paşa, bir ara gemilerini alıp korsanlığa çıkmış, daha sonra Kaptan Paşalık için Osmanlı sarayından davet alınca 20 Eylül 1588'de İstanbul'a gitmiştir (Kılıç 2017: 428). Hasan Paşa'nın Beylerbeyi olduğu dönemde, Cervantes'in birkaç kez kaçma teşebbüsünde bulunduğu bilinmektedir. Ancak her kaçış teşebbüsünden sonra, Hasan Paşa tarafından affedilmiştir. Nitekim Cervantes, *Don Quijote* adlı romanında Hasan Paşa ile ilgili olarak kendisinden "*kötü bir muamele görmediğini, bir fiske dahi vurmadığını, en küçük söz dahi söylemediğini*" ifade etmektedir (Önalp 1992: 314). Dolayısıyla Richard'ın kendisini beraberinde Kıbrıs'a getirdiği efendisi Hasan Paşa'nın, Cervantes'in Cezayir anılarında kalan Venedikli Hasan Paşa olması muhtemeldir. Bu Hasan Paşa'nın Lefkoşa fethinde rol alan Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa ile ilgisi yoktur.

Hikâyede Mahmut'un da durumu dikkat çekicidir. On altıncı asırda Venedik'te Osmanlı'nın hizmetinde bulunan birçok tercümanların arasında Mahmut Bey adında biri bulunmaktadır. Bu şahıs, Kıbrıs kuşatması başlangıcında hapse atılır ve ancak üç yıl süren tutukluluktan sonra Venedik'e geri dönebilir (Pedani 2021). Cervantes'in, Venedik'e geri dönen Mahmut Bey'den Osmanlı yönetim tarzı ve Kıbrıs konusunda bilgi alması da muhtemeldir. Romanda Kadı'nın kölesi olan Mahmut'un ağzından Lefkoşa yönetimine dair birçok bilginin aktarılabilmesi, bu sayede olmalıdır.

Ricardo, Lefkoşa surlarının önündeki düzlüğe kurulan dört çadırı merak ederek durumu arkadaşı Mahmut'a sorar. Mahmut'un verdiği cevaplar, Osmanlı yönetim tarzı ile ilgili ansiklopedik bilgilerden oluşmaktadır. Burada verilen bilgilere göre Türk idaresindeki herhangi bir ilin yönetimine yeni bir atama yapıldığında, eski yönetici o bölgeden ayrılincaya kadar yeni atanan yetkili kişi şehre girememektedir. Bu esnada bir kısım belgelerin tamamlanması ve eski yöneticiye ait soruşturmaların sonuçlanması gerekmektedir. Soruşturma sona erdiğinde neticesi kapalı bir evraka konularak görevden alınan kişiye verilir

ve şahıs bu evrakla padişahın kapısına yani Büyük Türk Meclisi Divan'a gider (Soydan 2010: 95-96).

Ricardo'nun merak edip Mahmut'a sorduğu Lefkoşa önündeki bu dört çadır, aslında Lefkoşa'yı kuşatan dört komutanın birliklerini sevk ve idare ettiği çadırlardır. Bunlar Kanlı Dere (Pedias) cenahından başlamak üzere sırasıyla Derviş Paşa, Müezzinzade Ali Paşa, Muzaffer Paşa, Hasan Paşa'ya aittir (Map 1975: 20). Dolayısıyla Lefkoşa'nın fetih esnasında kurulan bu dört çadır, bir duyum olarak farklı bir şekilde romana konu olmuştur.

Mahmut'un ifadeleri arasında Osmanlıda yürütülen işlerin rüşvet ve para ile çözüldüğü dillendirilmektedir. Görevi teslim edecek şahıs, şayet suçlu bulunmuşsa bunu çeşitli kademelerdeki görevlilere rüşvet ve hediyeler vermek suretiyle çözeceği belirtilmektedir. İngilizce baskısında bu rüşvet ve hediye meselesine Osmanlı padişahları da dâhil edilerek metin biraz daha genişletilmiş ve daha yoğun bir kirlenmişlik örneği verilmek istenmiştir. 1822 yılına ait İngilizce baskısındaki bu değişiklikleri, dönemin İngiliz siyaseti paralelinde de değerlendirmek mümkündür.

Roman'da rüşvet konusunun bu şekilde gündeme getirilmesi, romanın kurgusuyla alakalıdır. Bu durum, Richardo'nun aşkı Leonisa'nın Osmanlı yönetim sistemi içerisinde nasıl bir rüşvete dönüştüğünün hazırlık aşaması konumundadır. Nitekim romanın ilerleyen kısmında Leonisa'yı gören Hasan Paşa'nın, Ali Paşa'nın ve Lefkoşa Kadısı'nın şehvet duygularıyla kendilerinden geçmesi ve genç kıza sahip olmak için aralarında korkunç bir rekabete girişmesi bu hazırlık safhasından sonra olur. Hepsinin, genç kızı kendi arzuları için elde etmeye çalışırken, birbirlerini engellemek için ortaya sürdükleri gerekçeleri, Padişah'a sunulacak güzel bir hediye olarak görmeleridir. Ali Paşa, erken davranıp tam kızı alacakken, Hasan Paşa atılır ve ben onu padişahımıza hediye edeceğim der. Ortalık kızıışmıştır. Hatta Ali Paşa, bir ara elini hançerine götürür. Bu esnada güzel kızı kaybetmenin acısıyla kıvranan Kadı'nın her ikisini de sakinleştirerek padişaha teslim edilmek üzere kızın kendisinde kalmasının daha uygun olacağını belirtmesi, meseleyi geçici süreliğine kapatır (Soydan 2010: 113).

Kadın ve şehvet konusu olduğunda Türklerin padişahı bile gözünün görmediği Cervantes'in romanlarında vurgulanan hususlar arasındadır. Yazar, Türk devlet adamlarının kadın konusundaki bu zafiyetini yine benzer şekilde *El Gallardo Espanol* adlı tiyatro eserinde de işlemiştir. Saray haremağalarından Rüstem, çok güzel bir İspanyol kadını Sultan III. Murat'tan saklamıştır. Padişah, hasta olduğu gerekçesiyle kadının kendisinden saklanmış olmasına inanmaz (Önalp 1992: 318).

Cervantes'e göre Osmanlı Devletinin görünüşteki gücü, asılsızdır. Ona göre İnebahtı Deniz Savaşından Türklerin yenik çıkması da bunun delilidir. Rüşvetle dönen bir sistemde padişaha bağlı olduğu düşünülen kişilerin, cinsel dürtüleri karşısında zaaflarına yenik düşmesi onların en zayıf taraflarından birini oluşturur. Güzel bir kadın karşısında, devletlerini ve padişahlarını satabilirler. Cervantes'in böylesi bir yaklaşımını sadece duyuma ve algıya dayalı bir anlatım olarak değerlendirmek doğru olmaz. Savaş meydanlarında Türklerle savaşmış, onların elinde esir kalmış birinin daha stratejik davranması tabiidir. Türklerin yayılımını büyük bir tehdit olarak gören ve bunu engellemek için kılıcını kullanan Cervantes, bir yazar olduğu kadar bir savaşçıdır. Gençlik yıllarında giriştiği bir düellodan dolayı sağ kolu kesilecekken ülkesini terk etmek zorunda kalan Cervantes, bu sefer sol kolunu, İnebahtı Deniz Savaşında atılan bir Türk mermisiyle çolak kalır. Bu kayıp, onun kılıç kullanmasını engellemiştir fakat Türklerle olan mücadelesini bitirmemiştir. O, bundan sonraki mücadelesini sağ eline aldığı kalemını bir kılıç gibi kullanarak sürdürür. Dolayısıyla Cervantes, Türklerin yenilmez olduğu fikrini Avrupalıların zihninden silmek, Hristiyan inancının Türk kültüründen ve inanışlarından daha üstün olduğunu göstermek gayreti içerisindedir. O, bunu yaparken, hadımağasından paşasına ve hatta padişahına kadar Türklerin ahlaken düşük olduğunu eserlerinde sık sık dillendirir.

Nitekim bu zaaflarından dolayı Türklerin yenilebilir bir düşman olduğu varsayımı *Le Amante Liberal*'de bir sonuç mesajı olarak verilmiştir. Lefkoşa Kadısı'nın karısı Halime'nin Ricardo'ya olan aşkı; Hasan Paşa'nın, Ali Paşa'nın ve Kadı'nın Leonisa'ya olan şehvetli ve tutkulu arzusu, onları kendileri için kurulan tuzakları farketmeyecekleri bir duruma sokmuştur. Leonisa'yı Padişaha götürmek gerekçesiyle denize açılan Lefkoşa Kadısı, karısı Halime'yi denize atarak Leonisa'yı kendine saklamayı planlamaktadır. Bu arada Ali Paşa ve Hasan Paşa denize açılmıştır. Aralarında çıkan çatışmada Lefkoşa Kadısı ve her iki paşa da ölür.

Cervantes, Türk adalet sistemine dair birçok mesajı Lefkoşa Kadısı üzerinden verir. Lefkoşa'nın Türkler tarafından fethedilmesiyle zenginliğin ortadan kalktığı, insanların sefil ve perişan olduğu, işlerin adaletle yürümediği, davaların bir çırpıda bitirildiği ve temyiz hakkının olmadığı, aile müessesinin Hristiyan ahlâkıyla mukayese edilemeyecek ölçüde ahlâksız olduğu, isimsiz bir Yahudi'nin elini kolunu sallayarak Kadı'nın çadırına girdiği ve burada bir İspanyol kızını süsleyerek sattığı gibi hususlar bunlardan birkaçıdır. Duyuma ve bir maksada dayalı olarak bir roman kurgusu içerisinde okuyucuya iletilen bütün bu bilgilerin tarih çerçevesinden gözden geçirilmesi, eserin bıraktığı etkiler açısından önemlidir.

Romanda görev devir teslim töreni için Kadı Efendi'nin çadırına girildiğinde orada bulunanların hep bir ağızdan “Çok yaşa, çok yaşa Sultan Süleyman” (Soydan 2010: 114) diye bağırması dikkat çekicidir. Oysa devrin padişahı, Sultan Süleyman olmayıp II. Selim'dir ki bu padişah aynı zamanda Kıbrıs'ın fethini gerçekleştiren kişidir. Kanuni Sultan Süleyman 7 Eylül 1566'da vefat etmiştir. Ünü, dünyayı sarmış olan bu padişahın romanda adının Kıbrıs'ın fethiyle birlikte anılması duyuma dayalı bilginin edebiyata yansımalarının bir delili durumundadır.

Romanın girişinde Mahmut, Kıbrıs'ın fethinden önce adanın huzur içerisinde bir yer olduğundan bahsetmektedir. Oysa roman kahramanın bu ifadeleri, bazı kaynaklarla ters düşer. Bunlardan en başta geleni II. Selim'in Kıbrıs'ın fethine karar vermesinin gerekçesi olarak adada yaşanan huzursuzlukları göstermesidir. II. Selim, din düşmanı fesatçı Venediklilerin bir süredir şirretliklerini arttırdıklarını, fırsat geçtikçe deniz yolu ile haca giden hacıları ve tüccarları öldürdüklerini, mallarını yağma ettiklerini, yapılan anlaşmalara uymayıp sadakat yolundan ayrıldıklarını, Kıbrıs'ı bir fesat kaynağı haline getirdiklerini ve bu yüzden Veziri Şah Mustafa Paşa'yı kuvvetlerin başına geçirerek Kıbrıs'ın fethine karar verdiğini ifade eder (İlaydın vd. 1957:236).

Bu durum diğer kaynaklarca da teyit edilmektedir. Arbel Benjamin, Venedikliler döneminin 1489 – 1571 yıllarını değerlendirirken Kıbrıs'ta yaşayan Yahudilerle ilgili birçok olumsuz yaşanmışlıkları örnek gösterir (Arbel 1979: 23-41). Michael Gordon, Arbel'in bu çalışmasını referans göstererek Venedikliler döneminde Lefkoşa'nın Yahudiler için düşmanca bir şehir olduğunu belirtirken Müslüman hacıların geçiş güzergâhında olan Kıbrıs'ın korsanlar tarafından bir üs haline getirildiğini belirtir.

Gordon, *El Amante Liberal*'de geçen isimsiz Yahudi ile ilgili değerlendirmelerde de bulunmuştur. Cervantes'in bir maksada dayalı olarak Kıbrıs'ın Türklerin eline geçmesinden sonra Yahudilerin gelişen konumuna işaret eden Cervantes'in Yahudileri aşağılamak maksadını taşıdığına dikkat çeker. Herkes tarafından arzu edilen Leonisa'nın “aç gözlü” (Soydan 2010: 113) isimsiz bir Yahudi'nin eline geçmesi ve bu Yahudinin elini kolunu sıralayarak birçok üst düzey Osmanlı'nın bulunduğu ikametgâha girmesi ve burada Leonisa'yı çok yüksek bir paraya satması gibi. Gordon, Yahudi tüccarın Leonisa'yı daha yüksek bir değerde satmak için, Bin Bir Gece Masallarını andırır şekilde giydirmesini eserin başarısı açısından sorgulamaktadır (Gordon 2013: 205-226).

Romanda Leonisa'nın bakir vücuduna uzanan ellerden biri de Yahudi tüccarına aittir. Lefkoşa Kadısı da tıpkı Yahudi tüccar gibi isimsizdir. Bu isimsiz Yahudi'nin yanı sıra yine isimsiz olan Kadı'nın çadırında yeni atanan Hasan Paşa'nın ve eski yönetici Ali Paşa'nın bir

arada bulunması, bir ittifakın ortaklığı gibi sunulmuştur. Hepsinin işlediği bu büyük günahta Yahudi tüccara düşen pay, Kıbrıs'ın sembolü olan Leonisa'nın bekâretini ele geçiremeyince Osmanlıya pazarlamasıdır. Cervantes'in isimsiz bir Yahudi üzerinden verdiği mesajı, Michael Gordon'un Arbel'den alıntı yaparak makalesine aldığı şu bilgide aramak gerekir: “*Venedik'teki yaygın kanaatten biri de II. Selim'in danışmanlarından olan Yahudi Don Joseph Nassi'nin kışkırtmaları sonucu Kıbrıs fethedilmiştir.*” (Gordon 2013: 208 ve Arbel 1979'dan)

Hikâyede Lefkoşa Kadısı'na da bir isim verilmediğini belirttik. Bu durumun bir maksada matuf olmasının yanı sıra duyuma dayalı bir anlatıda gerçek ismin bilinmemesinden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Oysa Kıbrıs'ta ilk görev yapan müftünün ya da kadının adı bilinmekte olup Lefkoşa'da ikâmet eden Ekmelettin Efendi'dir (Salihoğlu 1969: 17). Ayrıca hikâye kahramanı Mahmut'un, efendisi Kadı'dan bahsederken onun görevlerini ve yetkilerini Piskoposla eş tutması da (Soydan 2010: 95) bir yakıştırmadan ibarettir. Romanın ilerleyen kısmında Kadı'nın görevleri anlatılırken, bir ilin en yetkili şahsının kadı olduğu ve onun kararlarının sorgulanmadığı, Osmanlı hukuk sisteminde temyiz işleminin olmadığı ifade edilmektedir:

“Bazı Türkler gibi Hristiyan Rumlar da adalet istemek için içeri girmişlerdi. Hepsi de o kadar önemsiz şeylerden yakınıyorlardı ki Kadı bunların çoğunu şikâyet edilen tarafa bildirmeden, ricasız ve yanıtsız bir şekilde halletti. Evlilikle ilgili olanlar hariç, hepsi herhangi bir yasaya gerek duymadan deneyimli kimselerin adaletiyle ayaküstü çarçabuk halledilebilecek meselelerdi. Bu barbarlar arasında, Kadı, bütün meselelerde yetkili hâkimdi ve kararları başka bir mahkemece temyiz edilmeksizin her şeyi hızla özetler ve hemen hüküm verirdi” (Soydan 2010: 111).

Kadı'nın görevlerine ve mahkeme ediş usulüne dair burada ifade edilen bütün bu hususların hatalı olduğunu, 1571 yılına ait *Kıbrıs Şeriyeye Sicilleri* ile ilgili çalışmada görmekteyiz. Titiz bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkartılan bu eserde, daha Kıbrıs'ın fethinin ilk yıllarından itibaren adada cereyan eden bütün hadiselerin kayıt altına alındığı görülmektedir. Henüz birinci cildi tamamlanan 1435 sayfalık eserde, olay yeri incelemesinin yapıldığı, çapraz sorgu sisteminin kullanıldığı, din ve ırk ayırımı yapılmadan davaların süratle çözüme ulaştırıldığı anlaşılmaktadır. Eseri hazırlayan şahısların ifadeleri de bu istikamettedir: Osmanlı devlet yöneticileri, Kıbrıs'a gelişinin ilk yıllarından itibaren hukuk sistemini tesis etmiş ve icrasına başlamıştır. Şeri mahkemelerin hâkimi durumunda olan kadı, örfi kanunların ve hükümlerin uygulanmasında başlıca sorumlu kişilerdir. Kadılar aynı zamanda lüzumlu evrakları düzenlemekle mesuldürler. Kadı'nın verdiği kararlar, nihai karar

olmayıp Divan-ı Hümayuna gönderilmek suretiyle teyiz edilebilmektedir. Evlenme, boşanma, miras gibi birçok anlaşmazlıklar süratle karara bağlanmaktadır (Tamçelik vd. 2019: 5-8). Dolayısıyla, *El Amante Liberal* hikâyesinin kahramanlarından Mahmut'un Osmanlı mahkemelerinde temyiz olmadığına dair ifadesi, konuşması arasında geçen “barbarlar” ifadesini desteklemek için üretilmiş maksatlı bir ifadedir. Bu hususta Emilio Sola Castano'nun Cervantes'in *La Grand Sultana* adlı eseri için belirttiği “Osmanlı Sarayındaki sahnelerle ilgili doğruluk ve güvenirlilik açısından en zirve noktaya ulaştığı varsayılrsa da, aslında bunların kaynağı tamamen duyum edebiyatına dayanır yani Cezayir’de tutsakken dinlediği hikâyelere...” (Castano 2017: 406) değerlendirmesi *La Amante Liberal* adlı eser için de geçerlidir. Ancak Cervantes'in Türklerle ilgili olarak, hayâsız, edepsiz, kadın ve para düşkünü, barbar, zalim gibi yakıştırmalarını sadece duyum olarak ele almamız eksik bir değerlendirme olacaktır. Yazar, bu yakıştırmalarında şuurulu bir yol izlemiştir. 16. asırda Avrupa’da ve Akdeniz’de genişlemeye başlayan Türk tehdidine karşı Hristiyan dünyasını diri tutmaya çalışan bilinçli girişimdir. Yazarın bu girişimini, yapay olarak oluşturulmak istenen Türk imajına katkı sağlamak çabası olarak değerlendirilebiliriz. *La Amante Liberal*’de Türkler açısından bir tek olumlu tablo, kendi hayatlarını hiçe sayarak batan gemiden kurtardıkları Leonisa’nın iffetine dokunmamalarıdır: Leonisa iffetinin kurtuluş öyküsünü “adada kaldığımız sekiz gün boyunca Türkler bana kardeşleri ve hatta kardeşten de yakındı” diyerek açıklar (Soydan 2010: 128).

Sonuç

Cervantes’in *La Amante Liberal* adlı eseri, 16. asırda Avrupa’da ve Akdeniz’de genişlemeye başlayan Türk tehdidine karşı Hristiyan dünyasını diri tutma arzusuna yönelik bilinçli bir teşebbüsün ürünüdür. Kıbrıs’ın Türkler tarafından fethedilmesi, Katolik dünyasında bir namus meselesine dönüşmüştür. Bu husus, yazarın eserinde dolaylı olarak verilmiştir. Leonisa adlı son derece güzel bir İspanyol kızının esirlik süresince bekâretini koruyarak ülkesine dönmesi bu namus meselesinin telafisine yöneliktir. Genç kız, esareti boyunca birer şehvet düşkünü olarak gösterilen Lefkoşa Kadısı’ndan paşasına, Yahudi kadın tüccarından askerine kadar hepsinin elinden iffetini korumasını bilmiştir. Ancak Cervantes’in Türklerle ilgili olarak, hayâsız, edepsiz, kadın ve para düşkünü, barbar, zalim gibi yakıştırmaları sadece duyuma dayalı bilgilerden oluşmaktadır. Biz bu durumu, dönemin tarihi kaynaklarını incelediğimizde görmekteyiz. Cervantes’in *La Amante Liberal*’de Lefkoşa idaresine dair yazdıkları 1571 yılına ait *Kıbrıs Şeriyeye Sicilleri*’nde verilen bilgilerle örtüşmemektedir. Ayrıca, fethi gerçekleştiren şahıslarla ilgili olarak da yanlış bilgiler

verilmektedir. Bunlardan en dikkat çeken, Kıbrıs'ın Kanuni Sultan Süleyman tarafından fethedildiğini göstermesidir. Dolayısıyla yazar, eserlerinde Türklerle ilgili olumsuz imaj oluşturma gayretini *La Amante Liberal*'de de ortaya koymuştur. O, bu eserini Cezayir'de esir bulunduğu süre içerisinde Kıbrıs'ın fethine dair işittikleri üzerinden bir maksada yönelik olarak kurgulamıştır. Bu kurguyu, romanın başlangıç aşamasında duyum edebiyatının önemli bir eseri olarak değerlendirmek mümkündür.

Kaynaklar

- And, Metin (1995). "Cervantes'in Oyunlarında Türkler ve İstanbul." *İstanbul*, no: 5, pp. 137-140.
- Arbel, Benjamin (1979). "The Jews in Cyprus: New Evidence from the Venetian Period." *Jewish Social Studies*, Indiana University Press, Vol. 41, pp. 23-41, <https://www.jstor.org/stable/4467036?seq=1> 10 February 2021.
- Castano, Emilio Solo (2017). "The Turkish Image in Spanish Literature of the Golden Age and The Rumour Literature / İspanyol Edebiyatı Altın Çağı'nda Türk İmajı ve Duyum Edebiyatı." Translate: Kübra Sarı Seo Lecoq, *FSM İlmî Araştırmaları İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9. Sayı, Bahar, page 397-411, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/317629> 9 February 2021.
- Cervantes, Miguel de Saavedra (1613). *Novela el Amante Liberal*. fol. 53r, http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/el-amante-liberal--0/html/ff312f3a-82b1-11df-acc7-002185ce6064_15.html#PagFin 28 January 2021.
- Cervantes, Miguel de Saavedra (1822). *The Exemplary Novelas - The Liberal Lover*. vol. II, Virginia, pp. 163 – 275, https://books.google.com.tr/books?id=m9xWAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_summary_r#v=onepage&q&f=false 4 February 2021.
- Cervantes, Miguel de Saavedra (2021). *Chapter 18*. http://cervantes.tamu.edu/V2/CPI/TEI/TEI_1615/1615/chapter18.html. 3 February 2021.
- Diego, Hector Vielva (2018). *İspanyol Kaynaklarında Osmanlı İmgesi / The Image of the Ottomans in Spanish Sources 1580-1641*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Esquivel Barbara P. – Heinemann (1997). "Cervantes and The Turkish: Historical Reality Versus Literary Fiction in La Gran Sultana end El Amante Liberal by Ottmar Hegyi." *Hispanofila - MAYO*, no. 120, University of North Carolina at Chapel Hill for its

- Department of Romance Studies Stable, pp. 81-84, <https://www.jstor.org/stable/43806916> 26 January 2021.
- Futacı, Remide (2008). *La imagen Turca en las obras de Miguel de Cervantes Saavedra / Miguel de Cervantes Saavedra'nın eserlerinde Türkler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Gordon, Michael (2013). "Cervantes, Cyprus, and the Sublime Porte: Literary Representations of the Eastern Mediterranean and the Jew Solomon Ashkenazi." *Journal of Iberian Studies, e Humanista/Cervantes*, Volume 2, pp. 205 – 226, https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.isit.ucsb.edu/span.d7_eh/files/sitefiles/cervantes/volume2/ehumcerv2.Gordon.pdf 09 February 2021.
- İbarra, Miguel Angel De Bunnes (1994). "XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve İspanyol Monarşisi: Akdeniz'in Öteki Ucunun İspanya'dan Görünümü" *The Journal of the Ankara University's Research Centre for the Ottoman Resarches and Implementations*, no: 5, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1151/13514.pdf> 27 January 2021.
- İlaydın, Hikmet ve Erzi, Adnan Sadık (1957). "XVI. Asra Ait Bir Münşeat Mecmuası." *Bellekten*, vol. XXI, no: 82, pp. 221-252, <https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/2993/tur> 21 February 2021.
- Kılıç, Orhan (2017). "Beylerbeyinden Dayılara Cezayir-i Garp Vilayeti – Eyaletinin Yönetimi ve Yöneticileri (16-18. Yüzyıllar) / Administration and Rulers in Province of Cezayir – I Garp From Beglerbeghis to Deys (16-18 th Centuries).", *Cappadocia Journal of History and Social Sciencies*, https://www.academia.edu/35369088/KILI%C3%87_Orhan_Beylerbeyilerden_Day%C4%B1lara_Cezayir_i_Garp_Vilayeti_Eyaletinin_Y%C3%B6netimi_ve_Y%C3%B6neticileri_16_18_Y%C3%9CZYILLAR_Administration_and_Rulers_in_Province_of_Cezayir_i_Garp_from_Beglerbeghisto_Deys_16_18th_Centuries 9 February 2021.
- Map (1975). *Girne Belediyesinin Takdim Ettiği Kıbrıs'ın Fethi – Lefkoşa Kalesinin Türkler Tarafından Muhasarasını Gösteren Kroki*. (A drawing showing the siege of the Nicosia Castle by the Turks, during the Ottoman conquest of Cyprus), Presented by the Kyrenia Municipality, Cyprus National Archives.
- Önalp, Ertuğrul (1992). "Cervantes'in Türklere Esir Düşmesi ve Esaretinin Eserlerine Yansıması." *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Dergisi*, no: 3, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/835/10575.pdf> 9 February 2021.

- Öksüzoğlu, Oktay (2020). “Comert Aşık”, The book has not yet been printed.
- Öznur, Şevket – Sadrazam, Ejdan (2012). “Ayrılır Kıbrıs’tan Aşk, Yola Çıkar: Eski ve Yeni Arasında Robansal Bir Geçişin Öyküsü”, *The Journal of Academics Social Science Studes*.
- Pedani, Maria Pia. “Venedik–İtalya’da Tarihi Bir Şehir.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/venedik> 28 January 2021.
- Rubio, Lucia Lopez (2010). “El Amante Liberal y la Importancia del Territorio en la Cuestion Matrimonial.” *Anales Cervantinos*, Vol. XLII, https://www.researchgate.net/publication/291981900_El_amante_liberal_and_the_importance_of_jurisdiction_in_marriage_matters 30 January 2021.
- Salihoğlu, Halil (1969). *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs’ın İlk Yılı Bütçesi*. Türk Tarih Kurumu Yayını (The first budget of Cyprus in the Ottoman Rule, TTK documents) vol. 4, no: 7 - 8.
- Soydan, Nazlı Hülya (2010). *Miguel De Cervantes Saavedra – Örnek Alınacak Hikâyeler*. Kırmızı Publications.
- Şahin, Hüseyin Güngör (2018). “Cervantes’in Cezayir Zindanları Oyununda Türkler ve Cezayir / The Turks And Algiers in Cervantes’ Play The Bagnios of Algiers.” *Melesto Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 1, no: 3, pp. 33-61, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/560480> 10 February 2021.
- Tamçelik, Soyalp ve Kasapoğlu. Mustafa Kemal (2018). *Kıbrıs Şer’iyye Sicilleri 1/A 988 – 1003: 1580 – 1595*. (Cyprus Court Reports 1/A – Hicri: Muslim Calender: 988 – 1003), Kıbrıs Vakıflar İdaresi (Evkaf, Islamic Religious Trust).
- Yıldız, Osman (2019). “Oktay Öksüzoğlu”, *Kıbrıs Türk Edebiyatı Tarihi (1571 – 2017)*, İkinci Cilt - Şiir, pace: 491 – 499, Ankara.

*****Cyprus, in *La Amante Liberal* / *The Liberal Lover* in the Context of Rumour
Literature****

Doç.Dr. Osman Yıldız*

Introduction

The attempt to question the connection of the literary works with realities, starting from historical background, is a controvertial issue. Moving from a literary work, to attempt to explain a historical event accepting it as a reality, cannot be regarded a healthy approach. However, when a historical event is reflected in a literary work, it is necessary to reveal how its author played on those historical facts. The images created by authors in their works, naturally affect their readers. Especially, if an image concerning a whole nation is established through rumours, the evaluation of that subject becomes inevitable for literary researchers. Cervantes, being a Spanish nationalist, skilfully created his own Turkish image, in his stories and novels. This behaviour of Cervantes, has been studied in many Turkish literary works. Hüseyin Güngör Şahin's book *Cervantes'in Cezayir Zindanları Oyununda Türkler ve Cezayir* (2018: 33-61), Metin And's book *Cervantes'in Oyunlarında Türkler ve İstanbul* (1995: 137-140) and Kübra Sarı's book *İspanyol Edebiyatı Altın Çağı'nda Türk İmajı ve Duyum Edebiyatı* (2017: 397-411) which is translated from Emilio Sola Castano, as well as the thesis by Remide Futacı *Cervantes'in Eserlerinde Türkler* (2008: 1 - 135) and Hektor Vielvo Diego's thesis *İspanyol Kaynaklarında Osmanlı İmgesi* (2018: 1 - 182) are some examples on the subject. In all these studies, it is stated that Cervantes did not visit any other part of the Ottoman land, apart from Algeria, where he spent five long years in prison, a prisoner of war. Therefore it is natural that, his views and evaluations about the Turks are based on imagination and rumours. As a matter of fact, his novel *El Amante Liberal*, which covers events that took place during the Turkish conquest of Cyprus, are mainly based on his imaginations and rumours. If the life of Cervantes is examined, it can be seen that, he had never been to Cyprus. This is not the only book written by Cervantes on Cyprus. In his novel

---

*** This article has been published in both Turkish and English.

** Research Article

* Kıbrıs İlim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, el-mek: osmanyildiz@csu.edu.tr

Don Quijote, which is among the world classics in literature, Cervantes wrote the following sonnet mentioning Cyprus:

“Sonnet

The fair maiden the cruel wall does break

That had been cleft by Pyramus’ manly heart.

Straightway from his Cyprian home does Cupid start

To see the prodigious rift that love did make” (Cervantes 2021: 18).

According to Cervantes, the conquest of Cyprus by Turks meant the fall of the last castle of the Christian world. The drifting away of love from Cyprus, is perceived as a blow exercised on the virginity of the Catholic world. The women’s virginity is a sacred value in the Catholic world. That’s why, in *El Amante Lover* this sacred value has been successfully preserved by the young beautiful slave girl, Leonise, who went through serious dangers in her adventurous slavery life. Despite enormous threats, Leonise succeeded to return her home country as a virgin girl. Leonise’s success in her struggle to defend her virginity, is evaluated as a positive result for Christianity, compensating the loss of the island of Cyprus.

Miguel De Cervantes On The Historical Background

Miguel de Cervantes, who was born in Madrid in 1547, became a soldier in 1570 and found himself in the middle of the bloody Ottoman-Spanish wars as a captain. The annexation of Algerian shores by Barbaros Hayrettin Pasha, the control of a large parts of Hungary by Suleiman the Magnificent and his approach to the doors of Vienna in the first half of the XVIth century, caused serious concern in Spain (Castano 2017: 400). This serious concern soon created the need for severe measures to be taken against the Ottomans, both in Europe and the Mediterranean Sea. Upon the conquest of the island of Cyprus by the Ottoman Empire, the Pope Pious Vth called for a crusade against this Empire in the spring of 1571. An alliance was soon formed, among Venice, Spain and Malta and on 7th October 1571 the Lepanto naval battle took place between the crusaders and the Turks. Cervantes, who was among the crusaders in this battle, received two wounds in his chest and one on his left arm. Cervantes mentions this event in his novel *Don Quijote*:

“I was informed that, upon the suggestion of Pope Pius V, an alliance was established among Venice and Spain (and Malta) against our common enemy, the Turks, who had taken the famous island of Cyprus, which belonged to Venetians, a loss deplorable and disastrous. Soon

after I learned this, I felt a strong desire for taking part in this sacred campaign. I was lucky to perform this duty as a captain” (Önalp 1992: 300).

Cervantes who had become a prisoner of war to the Turks in 1575, had to stay in a prison in Algeria until 1580. This is why, we come across stories about prison lives in many books written by Cervantes. During his imprisonment, the writer attempted to escape from his prison for several times, but all in vain. However, after paying the necessary ransom he managed to become a free man. Soon after returning home from Algeria, he wrote his first theatrical work *Trato de Argel*, in which he used ugly expressions such as “irreligious, eternal enemy, cruel, lustful” against the Turks (Castano 2017: 416).

When the Turks occupied İstanbul in 1453, a great anxiety aroused in the Christian world. In that atmosphere of anxiety, they tried to strengthen their religious and national consciousness, with various false and exaggerated news about the Turks.

Ottmar Hegyi commenting on this issue says that, the conquest of Cyprus by Turks in 1571, seriously affected Europe, which regarded Turkey as their enemy. Ottmar Hegyi goes on to say that, this enmity of Europeans against the Turks was eventually also seen in the European literature, including Cervantes’s literary works (Esquivel 1997: 81-84).

Pedro Mexia’s book *Silva de Varia Leccion* which was first published in 1540, has produced 65 editions in the European languages and 31 editions in Spanish, in the XVIth century.

A lot of information about the Turks appear in encyclopedias. Therefore, Cervantes managed to write a book, *La Gran Sultan* on İstanbul, which he did not see in his life. Again, Cervantes wrote another book related to the island of Cyprus, where he had never been, but probably heard its name and listened to rumours about this lovely island, during his long imprisonment years in Algeria.

Commenting on Cervantes’s book *Le Gran Sultan*, Miguel Angel said that, for a writer who did not set foot on İstanbul in his life, this book was quite successful. Referring to the optimism expressed by Cervantes in *Le Gran Sultan*, concerning the existence of hope for positive developments between the Turkish and European cultures, Miguel Angel warmly praised him. In his *Le Gran Sultan*, Cervantes said the following: “*The two different cultures and two different ways of life, known to be incompatible with each other, can overcome their differences*” (Ibarra 1994: 186).

El Amante Liberal - The Liberal Lover

El Amante Liberal was first published in Spanish in 1613. It was translated into Turkish by Nazlı Hülya Soydan, under the heading *Örnek Alınacak Hikâyeler, El Amante*

Liberal, Cömert Aşık (2010). *The Liberal Lover* takes place in *The Exemplary Novels* which was published in 1822 as two volumes.⁴ Each of these volumes consists six books.

The second book in the second volume is *The Liberal Lover*. The other books in volume two are: *The Gipsy Girl*, *The Spanish English Lady*, *The Two Maiden Ladies* and *The Force Of Bloge*. *The Liberal Lover*, has also been translated into Turkish by Oktay Öksüzoğlu, a writer, poet, artist and a musician of Cyprus.⁵

In this study, the book of Nazlı Hülya Soydan which is translated from Spanish and Oktay Öksüzoğlu's translation from English, have been compared and the existence of a number of differences among them, established. What's more, some differences between the original *El Amante Liberal* and *The Liberal Lover* have also been traced during this study. The most striking difference among them is that, one of the coplases⁶ recided by the so called Muslim Mahamut, in *El Amante Liberal*, does not exist in *The Liberal Lover*, which was translated into English in 1822.

The original text of this poem (Spanish) is as follows:

“Como cuando el sol asoma
por una montaña baja
y de súbito nos toma,
y con su vista nos doma
nuestra vista y la relaja;
como la piedra balaja,
que no consiente carcoma,
tal es el tu rostro, Aja,
dura lanza de Mahoma,

---

⁴ Translated into English in 1822 under the heading *The Exemplary Noveles* as two volumes. The name of the translator is missing in the first volume. In Volume II there is a name: Gift Gift of Dr. Wilbur P. Morgan. This name probably belongs to the person who donated his books to the Virginia University, in both volumes London-printed for T. Cadel in the Strand expression exist. Most probably T. Cadel represents the young Thomas Cadel. The old Thomas Cadel (1742–1802) is known to be a famous bookseller. After his death his sons Davies and Thomas Cadel (1773–1836) continued their work as book printers. Cervantes's book *The Exemplary Noveles* was also translated into English in 1882. This book was translated by Walter Keating Kelly under the title *El Amante Liberal, The Generous Lover*. W. K. Kelly; (dead 1867 London) is the author of books such as *Curiosities of Indo-European Tradition and Folk-Lore*. The poem Madrigal which takes place in *The Liberal Lover* is missing in *The Generous Lover*. The 1822 English version has been translated by different persons.

⁵ Oktay Öksüzoğlu, has translated, *The Liberal Lover* into Turkish as *Cömert Aşık* in December 2020. Because of the Covit 19 pandemic, the book has not yet been printed. Öksüzoğlu was born on 24th December 1941, in the Vadili village of the Famagusta district of Cyprus. Apart from his books on Cyprus, Öksüzoğlu has also published many poetry books. The most popular of them is *Aşk Adasından Şiirler (Poems From the Island of Love)* (2007), Ankara. (Yıldız 2019: 491 – 499). I would like to thank Öksüzoğlu, for his kindness in allowing me to benefit from his book *Cömert Aşık*, which is yet to be printed.

⁶ Coplas: The singing consists of coplas, improvised verses of satire, love, or piety.

que las mis entrañas raja” (Cervantes 1613: 53r).

Another striking difference between these two books is that, a poem which appears in *The Liberal Lover* does not exist in *El Amante Lover*. The English version of the poem is given below:

Madrigal

On the beautiful African Lady.

Morpheus, and sleep's dull God, betray

Less gloom than Sol, who rules the day,

Since his grand orb, to which each homage pays,

Has, with your beauteous face, commixed his rays

Tho' various splendours richly blending,

In radiant pomps, are round him sending,

Behind a cloud he hides his gorgeous train.

'This well. -No rival late he had to dread,

But now, your features such bright lustre shed,

That, were he wise, -he'd not appear again (Cervantes 1822: 224)

Other differences between the Spanish and English versions are, on the so-called Muslim character's name and on his marriage. In *El Amante Liberal* the so-called Muslim character is called Mahamut; but in *The Liberal Lover* his name is given as Mohamed. Mohamed got married with Richard's sister at the final part of the novel. In the Spanish version, this marriage is different. Since this difference has not been sufficiently understood, most of the literary evaluations on the issue say that Mahamut got married with Halima.

Nazlı Hülya Soydan has translated the sentence: “Reconciliáronse con la iglesia Mahamut v Halima, la cual, imposibilitada de cumplir el deseo de verse esposa de Ricardo, se contentó con serlo de Mahamut” into Turkish as the following: “Ricardo'nun karısı olma hayallerinin suya düşmüş olduğunu gören Halime Mahamut'un karısı olmakla yetindi” (Seeing the fact that her dreams about becoming Ricardo's wife will not come true; she contended to be Mahamut's wife) (Soydan 2010: 145).

Lucia Lopez Rubio explains this, by saying that the event was not a marriage but a compromise agreement with the Church. The Catholic Church could only allow marriages of the baptized persons. According to this principle, Halima's marriage with the Kadı of Nicosia, had no validity. But yet, the required formalities could be realized, in order to give way to this marriage. The compromise agreement with the Church, lifted the obstacles, in front of Halima's marriage with Mahamut (Rubio 2010: 168).

The evaluation of the book based on rumour on historical background

Apart from the above mentioned differences, the main topics and roofs of both, *El Amante Liberal* and *The Liberal Lover* happen to be the same. The main subject of both novels is based on a rescue operation, jointly planned and conducted by Richard and Mohamed for Leonise, who was a slave in the hands of Turks, in Cyprus. Richard is a Christian slave in Cyprus, and Mohamed is a so-called Muslim. Apart from flashbacks, the events in the novels, completely take place in Nicosia, soon after the occupation of Nicosia by the Turks. The events which develop into intrigues around Hassan Pasha, Ali Pasha, the Kadı of Nicosia as well as his wife Halima, are concluded in Spain, after the deaths of the Kadı of Nicosia and the two Pashas, Hassan and Ali.

The Ottoman Army took full control of the Larnaca town, without meeting any resistance, on 27th June 1570. On 23rd July, the Ottoman Army began its advance towards Nicosia, under the command of Ferhat Bey, Kasım Bey and Hassan Pasha. Following a week's effort, on 27th July they reached Nicosia. Reliable sources say that Nicosia was surrendered to the Turkish Army, without much resistance. The main resistance against the Turks was staged in Famagusta. The town defended itself for eleven months; but had to surrender on 6th August 1571. However, in the beginning of this novel, Nicosia is reflected as a town with "Sad and deplorable ruins of domestic habitations, stained and covered with blood". The main hero of the novel, a Christian slave Richard is "earnestly gazing at the prostrate walls of Nicosia" and talking to himself, complaining from his life. This effort of the writer, aims at showing Nicosia as a town, in which a big battle took place. The Spanish text is reflecting this scene in the following sentence:

"On lamentables ruinas de la desdichada Nicosia, apenas enjutas de la sangre de vuestros valerosos y mal afortunados defensores (The deplorable ruins of poor Nicosia on which the blood of our valiant but unlucky defenders is not dry yet" (Cervantes 1613: 53r).

In *The Liberal Lover* this scene is reflected as below:

"Sad and deplorable ruins of the unhappy and abandoned city of Nicosia! Sad and lamentable ruins of domestic habitations, stained with blood of brave, but unfortunate defenders" (Cervantes 1822: 163).

When Mohamed heard Richard speaking to himself, he approached him. After introducing himself Mohamed said that he had been among the ruins of Nicosia during the last two years. According to this statement of Mohamed, the beginning of the story in the

novel, was towards the middle of the year 1572. This situation makes it inevitable to evaluate the events in the novel, according to historical background.

When Richard asked Mohamed the reason for the increasing movements in front of the newly erected tents in front of the Nicosia walls, Mohamed told him that, the tents belonged to Hassan Pasha who was appointed by the Sultan as the new ruler of the island of Cyprus. But, the historical fact is that, Hassan Pasha had already taken his office as the ruler of Cyprus on 27th July 1570. In the latter part of the novel, Richard would say that Hassan Pasha, who will take up the rule of Cyprus, happened to be his master. This fact is reflected in the Spanish version of the novel by the following sentence: "I became the property of Tripoli's governor Hassan Pasha. And when he was appointed to Cyprus as the island's governor, I came to Cyprus with him in fifteen days" (Soydan 2010: 108).

In the English version, the status of Hassan Pasha is stated to be the Vizier of Tripoli. The person referred to by Richard, as the Vizier of Tripoli named Hassan Pasha, is in fact Hassan Pasha from Venice, who was the Beylerbeyi (Governor) of Algeria, during the imprisonment of Cervantes there. His real name is Andrea Celeste. Hassan Pasha's rule had lasted for five years, between 27th June 1577 and December 1582. He had also become a pirate for some time, before going to İstanbul as the Captain Pasha on 20th September 1588 (Kılıç 2017: 428).

During Hassan Pasha's rule as the Beylerbeyi of Algeria, Cervantes attempted to escape from the prison for several times and each time he was forgiven by Hassan Pasha. In *Don Quijote*, Cervantes mentions the name of Hassan Pasha by saying: "I did not receive any punishment from Hassan Pasha at all. He didn't give me even a flick and I didn't hear a bad word from him" (Önalp 1992: 314).

In the light of these words of Cervantes, we can say that Hassan Pasha, with whom Richard had come to Cyprus, is originally from Venice. We should not mixed him with Hassan Pasha, the Beylerbeyi of Karaman, who took part in the conquest of Nicosia as one of the Commanders of the Ottoman Army.

Meanwhile, the position of Mohamed who was Richard's friend from his childhood, is also remarkable. Among the merchants who served the Ottomans in Venice in the XVIth century, there was a figure named Mahmut Bey. He is known to be imprisoned during the initial stages of the Ottoman Army's movemet in Cyprus, but managed to return Venice, when released after three years of imprisonment (Pedani 2021).

It is a possibility that, Cervantes received the details of the Ottoman Rule, as well as information about the prevailing conditions in Cyprus from Mahamut, who had returned to

Venice from Cyprus. Also it is striking to see in this novel, that Mohamed, a slave of the Kadı, giving detailed information about the ruling system being applied in Nicosia during those days. Also, the information given to Richard by Mohamed, about the four tents erected on the plains in front of the Nicosia walls, are valuable encyclopedic information about the Ottoman ruling systems. According this information given by Mohamed, the new ruler of any province of the Ottoman Empire, had to wait his predecessor to leave the area, before entering into the city. Meanwhile, the completion of certain documents, as well as the ending of all investigations about the old governor, had to be realized before the new ruler could enter the city. When the investigations about the former ruler is completed, a report would be presented to him, which he had to present to his Sultan, who represented the Grand Ottoman Assembly (Soydan 2010: 95-96).

The four official tents erected in front of Nicosia walls, were used as administration centres, from where commanders ruled their military units around the city of Nicosia. These tents were called Dervish Pasha, Müezzinzade Ali Pasha, Muzaffer Pasha and Hassan Pasha (Map 1975: 20). They had been erected during the conquest of Nicosia. In this novel, they are mentioned according to the rumours, instead of real observations.

Among the information given by Mohamed, there are allegations saying that, in the Ottoman ruling system, affairs and problems can be settled through bribery. Mohamed also alleged that, in case the old ruler is found guilty, he could solve his problem, by giving presents or bribes to the people, occupying high positions in the state administration.

In the English version of the novel, the allegations of bribery are enlarged to cover the Pashas and Ottoman Sultans as well. Thus the Ottoman Empire's credibility was directly put on target by the author. When studied together with the political developments in England in 1822, it will be clearly seen that the anti-Ottoman additions to the English version of this novel in that very year, were in parallel. The inclusion of the subject of bribery to the novel, is in full line with its purpose, aiming at discrediting the Ottoman Empire and the Turks.

The aim to turn Richard's love Leonise, into a bribery agent within the Ottoman ruling system, was only the initial stage of the plan. The next stage was going to be a strange, shameful competition between Hassan Pasha, Ali Pasha and the Kadı of Nicosia. All of these important personalities of the Ottoman Empire, were shown as weak characters, foolishly fighting with one another for owning a young, beautiful Christian slave girl. While struggling to own this beautiful girl, they were even attempting to kill each other.

In the struggle to own the beautiful slave girl, Ali Pasha was the first to accept to pay the demanded ransom by the Jewish merchant. Therefore he was almost successful in owning

the girl. When Hassan Pasha intervened, saying that he will give the beautiful slave girl to his great Sultan as a present, the atmosphere became very dangerous. There was a moment when both Pashas reached to their swords, but the Kadı of Nicosia managed to calm down the intemperate spirits of the two pashas. He asked them to agree to accept the girl to be under his control, adding that he would personally organise everything necessary and undertake to meet all of the expenses for taking the young slave girl to İstanbul, in order to present her to his highness the great Sultan (Soydan 2010: 113).

The lustfulness of Turks and their great weaknesses about women, is repeated in various novels of Cervantes. *El Gallardo Espanol* is a theatrical work written by the author, aiming at reflecting the weaknesses of the Turkish statesmen about women. This play is about a beautiful Spanish lady taken to Sultan's harem in İstanbul, but kept away from the Ottoman Sultan Murat III, by the harem's eunuch. When Sultan Murat learns this unacceptable situation, Rustem Bey tries hard to defend himself by saying that the reason for keeping this beautiful lady away from the great Sultan was her dangerous illness (Önalp 1992: 318).

According to Cervantes, the Ottoman Empire's power, was not as great as it seemed to be. He based this argument on the result of Lepanto naval battle, where the Ottomans had lost to Christians. Cervantes also tried to support his argument, by saying that in the administrative system of Ottomans, the powerful authorities around the Sultan, reflect weak characters, especially towards women. According to Cervantes, the high ranking Turkish administrators could easily prefer the beautiful women to their Sultan.

This anti-Turkish behaviour of Cervantes does not merely depend on plain rumours, but also on his personal enmity towards the Turks. One can understand the reasons behind Cervantes's anti-Turkish stand, in the light of his personal relations with the Turks. Cervantes who had taken part in the Lepanto naval battle against the Turks, had been badly wounded from his chest and left arm. What's more, Cervantes had to spend five long years in an Algerian prison, as a prisoner of war of the Ottomans. Lastly, the conquest of Cyprus by the Turks, had also caused unrest and increased the anti-Turkish feelings among the Christians. They decided to organise a powerful military pact to foil the Ottoman Empire's domination of the Mediterranean Sea.

During a duel in his youth, Cervantes had been badly wounded from his right arm. When he got wounded from his left hand, while fighting against the Turk in the Lepanto Naval battle, he decided to use his pen instead his sword, to harm the Turks. During that period, Europeans were believing that it was impossible to defeat the Turks through wars. Cervantes endeavoured through his pen, to remove this belief from the brains of Europeans.

He also tried hard to assure his European readers that their religious beliefs and cultural values, were far more superior than those of the Turks. Cervantes often reflected in his novels and plays, that starting from the Turkish man on the street, moving up to the Turkish pashas and even the Sultans, the characters of Turks were weak. Cervantes concluded his anti-Turkish message about the Turks in his novel *Le Amante Liberal* by saying that the Turks were not an invincible enemy.

In *Le Amante Liberal* Cervantes sets a scenario about Kadı's wife Halime's strong desire to have Richard as his lover, while the Kadı, Hassan Pasha and Ali Pasha fell in love with the same slave girl Leonise and selfishly tried to own her at all costs. Meanwhile, the two slaves, namely Mohamed and Richard, prepared and implemented plans to save Leonise from slavery in the hands of Turks. They aimed at taking Leonise to her own country. Neither the Kadı of Nicosia, nor the two Pashas were aware of the plans of the two slaves, because they were in deep love with Leonise and fought each other for owning this beautiful slave girl. The Kadı of Nicosia pretended as if he would take Leonise to İstanbul on board of a ship. He told the two Pashas that, he will present this beautiful slave girl to the grand Sultan as a gift from the Pashas and himself. But in reality, Kadı was planning to throw his wife Halima into the sea, instead of Leonise, during the voyage and spread the death news of Leonise. By this information reaching the two Pashas and the great Sultan, Kadı believed that he could have Leonise as his wife. Meanwhile, the two Pashas separately moved their ships from Cyprus aiming at catching the Kadı's ship. Both of them had the same purpose: Destroying Kadı and owning Leonise. Eventually, Kadı and the two Pashas had lost their lives in their struggle for Leonise.

Cervantes preferred to give many messages about the Turkish justice system, through the Kadı of Nicosia. He tried to convince his readers that the rich and beautiful island of Cyprus was turned into a poor place after the Turkish conquest. The rich people of Cyprus became unhappy because of injustice, immortality and bad administration caused by the Ottoman rulers.

The uncontrolled entrance of a Jewish merchant into the tent of the Kadı of Nicosia, with the intention of selling a Spanish slave girl, is an imaginary story created by Cervantes, aiming at creating an understanding that there was no real security around the Ottoman official buildings. He also tried to misinform his readers about the Ottoman ruling system. These anti-Turkish allegations by Cervantes, were based on rumours. Therefore it is an important need, to study and evaluate these unfounded anti-Turkish allegations, within the framework of historical realities.

In this novel, it is stated that those people who were present at the handing over ceremony of the two pashas, were shouting “Long live! Long live! Sultan Suleiman!” (Soydan 2010: 114). This story presented in the novel, cannot be a historical reality; because the Ottoman Sultan who annexed Cyprus to his Empire was not Sultan Suleiman; but Sultan Selim II. In fact, Sultan Suleiman who is also known as Suleiman the Magnificent, died on 7th September 1566, five years before the conquest of Cyprus by the Ottomans. Therefore, relating this famous Ottoman Sultan in Cervantes’s novel, with the conquest of Cyprus, is a good example for the rumour literature.

In the introduction of the novel, Mohamed says that, the island of Cyprus was in peace before taken by the Turks. This statement given by the novel’s hero, contradicts with the scientific realities. The main reason which forced Sultan Selim II to decide to annex Cyprus to his Empire, was the prevailing unrest and illegal movements in the island and the pirate activities around it. Venitians were attacking and murdering, not only the Ottoman merchants but also the Muslims, who were on their way to pilgrimage in the Mediterranean. Venitians who ruled Cyprus for many years, often violated the agreements signed with the Ottoman Empire and killed the Muslim pilgrims and merchants and plundered their goods. Therefore, Sultan Selim II appointed Shah Mustafa Pasha as the Commander of the Ottoman Army and ordered him to annex the island of Cyprus to his Empire (İlaydın vd. 1957: 236).

Another source says that, Arbel Benjamin gave many examples showing the bad treatment and injustices against the Jewish people living in Cyprus, during the Venitian rule (Arbel 1979: 23-41).

Michael Gordon, referring to this information given by Arbel, pointed out that, during the Venitian rule in Cyprus, Nicosia had become a place of enmity against the Jewish people. Arbel added that the island of Cyprus had also been turned into a base for pirates, who were active on the sea route of the Muslim pilgrims.

While making evaluations about the activity of a Jewish merchant, in Cervantes’ *El Amante Liberal*, Michael Gordon, pointed out that, this showed the normalization and improvement of the Jewish people’s living standarts during the Turkish rule in Cyprus. The falling of Leonise into the hands of a “greedy” (Soydan 2010: 113) Jewish merchant, the merchant’s entering into the tent where high level Ottoman figures were present, without being searched and his success in selling Leonise at a big sum of money, the Jewish merchant’s success in dressing Leonise as a beauty reflecting the atmosphere of the one thousand and one nights, have all been questioned by Michael Gordon (2013: 205-226).

In the novel, one of the hands trying to reach Leonise belongs to a Jewish merchant, whose name is not given. Just like the Jewish merchant, the Kadı of Nicosia is nameless. The presence in the tent of the Kadı of Nicosia, the old and new rulers of Cyprus, alongside the nameless Jewish merchant, is introduced to be a partnership of an alliance. The portion that befalls on the Jewish merchant from this common sin, is his decision to sell Leonise to Ottomans, after failing to get her virginity, which symbolizes the island of Cyprus. The message given by Cervantes through this Jewish merchant, can be found in Michael Gordon's article, in which there are quotations from Arbel: "According to one of the widespread beliefs in Venice, Ottomans received Cyprus from them upon the advice and provocations of Don Joseph Nassi, who was one of the advisers to the Ottoman Sultan Selim II. (Gordon 2013: 208 Arbel 1979'dan)

We must point up to the fact that, Cervantes's novel is referring to the Kadı of Nicosia with no name; whereas the name of the first Kadı appointed to Nicosia after the conquest of Cyprus by the Ottomans is known to be Ekmelettin Efendi, who also served as a mufti (Salihoğlu 1969: 17). Meanwhile, in this novel, while talking about his master the Kadı's authority, Mohamed evaluates Kadı's duty and authority to be equivalent to that of a Bishop (Soydan 2010: 95). In the latter part of the novel, while the duties and authority of the Kadı is explained, it is stated that the Kadı is the most authoritative official of the State whose decisions are not questioned, and it is also explained that in the Ottoman ruling system there is no appeal to an upper court:

"Like the Turks, some Christian Greeks presented themselves to the court; but their accusations were of so little consequence, that the Kadı instantly dismissed them. It is a custom among the Turks that all the rivals that all the trials, except those which relate to marriage, shall be immediately and summarily decided, and the Kadı is the sole judge, in all these cases, which relate to marriage, shall be immediately and summarily decided without being subject to appeal" (Soydan 2010: 111).

When studied within the framework of the 1571 *Şerriye Sicil Records* (Official Court Records of Cyprus), the expressions in Cervantes's novel, about the duties and authority of the Kadı as well as the court procedures, one can see that they are almost completely wrong. The first volume of this book, which is 1435 pages, has been published. It contains legal events and developments that took place in the island, starting from the conquest of Cyprus. This book reflects the fact that as from the first days of the Ottoman rule in Cyprus, a legal system has been formed and actively implemented. The Kadı, who is a symbol of justice, represents the legal authority and is responsible to prepare the reports and necessary

documents about cases and verdicts. The decision given by Kadı can be appealed to the Divan-ı Hümayun (The Islamic High Court). The cases about marriage, divorce and heritage were quickly decided (Tamçelik vd. 2019: 5-8). Therefore, the statement of Mohamed in *El Amante Liberal* saying that the Kadı's decision is final and there is no opportunity for appeal in the Ottoman legal system, is totally wrong. Obviously, this statement of the novel's hero Mohamed, aims at supporting the word "barbarians" that was included in his speech. Emilio Sola Castano's views expressed for *La Grand Sultana* of Cervantes, which say that in this book the author has reached the peak with his reliability and accuracy on his comments concerning the Ottoman palaces. Castano concludes his criticism about the author by underlining the fact that the authors success in this respect completely depend on the rumour literature, recalling that Cervantes had listened to many stories about İstanbul, during his imprisonment in Algeria (Castano 2017: 406). This evaluation about *La Gran Sultana* is also valid for *La Amante Liberal*.

It will be an incomplete argument to say that Cervantes's anti-Turkish behaviour as reflected in his novels are merely based on rumour literature. In fact the author has been quite consistent in his anti-Turkish stand. Before anything else, he endeavoured hard, to keep the Christian morals high against the effective strengthening of the Turks in the XVIth century. This move of Cervantes can be evaluated to be an attempt to create an anti-Turkish climate in Europe, rather than to affect the perception of the West concerning the Turks. The only positive picture about the Turks in *La Amante Liberal* is their humanly behaviour towards Leonise, whom they rescued from a sinking ship without thinking their own lives, and without touching her chastity. Towards the end of the novel, Leonise summarises the surviving story of her chastity with these words: "Throughout those eight days which I spent on the island with the Turks, they all treated me, like their sisters; and sometimes even closer than that" (Soydan 2010: 128).

Conclusion

La Amante Liberal was written by Cervantes consciously, aiming at keeping the Christian world united and strong, against the Turkish threat that started to expand throughout Europe and the Mediterranean in the XVIth century. The conquest of Cyprus by the Turks, had been regarded to be a matter of honour by the Catholic world. This fact is reflected indirectly in this work of Cervantes. The success of the beautiful Spanish slave girl Leonise, to return her homeland without losing her virginity, suffices to show the writer's sensibility on this issue. This lovely young Spanish girl, successfully defended her honour and chastity

during her slavery, against the kadi and commanders of Nicosia, as well as the soldiers and the Jewish female trader who were shown by the author as lecherous characters. It must be pointed out that Cervantes's attributions to the Turks, with ugly words such as "shameless, dirty, womaniser and fond of money" are based on rumours and are not realistic. When we study the historical sources we can see the facts. Cervantes's allegations about the Turkish rulers of Nicosia as written in *La Amante Liberal*, do not overlap with those of the Cyprus Sharia Records of 1571. In addition to these malicious false information about the Turks, Cervantes also gave untrue information about the commanders of the Turkish forces who realised the conquest of Cyprus. The most remarkable of these false information in the book shows Suleiman the Magnificent to be the conquerer of Cyprus. *La Amante Liberal* suffices to reflect Cervantes's efforts to create negative image about the Turks through rumour literature. Cervantes had planned this book with a view to discredit the Turks, while he was a slave in Algeria, where he heard rumours on the conquest of Cyprus by the Turks. Therefore, it is possible to evaluate this novel to be one of the important example for rumour literature.

References

- And, Metin (1995). "Cervantes'in Oyunlarında Türkler ve İstanbul." *İstanbul*, no: 5, pp. 137-140.
- Arbel, Benjamin (1979). "The Jews in Cyprus: New Evidence from the Venetian Period." *Jewish Social Studies*, Indiana University Press, Vol. 41, pp. 23-41, <https://www.jstor.org/stable/4467036?seq=1> 10 February 2021.
- Castano, Emilio Solo (2017). "The Turkish Image in Spanish Literature of the Golden Age and The Rumour Literature / İspanyol Edebiyatı Altın Çağı'nda Türk İmajı ve Duyum Edebiyatı." Translate: Kübra Sarı Seo Lecoq, *FSM İlmî Araştırmaları İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9. Sayı, Bahar, page 397-411, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/317629> 9 February 2021.
- Cervantes, Miguel de Saavedra (1613). *Novela el Amante Liberal*. fol. 53r, http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/el-amante-liberal--0/html/ff312f3a-82b1-11df-acc7-002185ce6064_15.html#PagFin 28 January 2021.
- Cervantes, Miguel de Saavedra (1822). *The Exemplary Novels - The Liberal Lover*. vol. II, Virginia, pp. 163 – 275, https://books.google.com.tr/books?id=m9xWAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbg_summary_r#v=onepage&q&f=false 4 February 2021.

- Cervantes, Miguel de Saavedra (2021). *Chapter 18*. http://cervantes.tamu.edu/V2/CPI/TEI/TEI_1615/1615/chapter18.html. 3 February 2021.
- Diego, Hector Vielva (2018). *İspanyol Kaynaklarında Osmanlı İmgesi / The Image of the Ottomans in Spanish Sources 1580-1641*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Esquivel Barbara P. – Heinemann (1997). “Cervantes and The Turkish: Historical Reality Versus Literary Fiction in La Gran Sultana end El Amante Liberal by Ottmar Hegyi.” *Hispanofila - MAYO*, no. 120, University of North Carolina at Chapel Hill for its Department of Romance Studies Stable, pp. 81-84, <https://www.jstor.org/stable/43806916> 26 January 2021.
- Futacı, Remide (2008). *La imagen Turca en las obras de Miguel de Cervantes Saavedra / Miguel de Cervantes Saavedra'nın eserlerinde Türkler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Gordon, Michael (2013). “Cervantes, Cyprus, and the Sublime Porte: Literary Representations of the Eastern Mediterranean and the Jew Solomon Ashkenazi.” *Journal of Iberian Studies, e Humanista/Cervantes*, Volume 2, pp. 205 – 226, https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.isit.ucsb.edu/span.d7_eh/files/sitefiles/cervantes/volume2/ehumcerv2.Gordon.pdf 09 February 2021.
- İbarra, Miguel Angel De Bunnes (1994). “XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve İspanyol Monarşisi: Akdeniz'in Öteki Ucunun İspanya'dan Görünümü” *The Journal of the Ankara University's Research Centre for the Ottoman Resarches and Implementations*, no: 5, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1151/13514.pdf> 27 January 2021.
- İlaydın, Hikmet ve Erzi, Adnan Sadık (1957). “XVI. Asra Ait Bir Münşeat Mecmuası.” *Bellekten*, vol. XXI, no: 82, pp. 221-252, <https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/2993/tur> 21 February 2021.
- Kılıç, Orhan (2017). “Beylerbeyinden Dayılara Cezayir-i Garp Vilayeti – Eyaletinin Yönetimi ve Yöneticileri (16-18. Yüzyıllar) / Administration and Rulers in Province of Cezayir – I Garp From Beglerbeghis to Deys (16-18 th Centuries).”, *Cappadocia Journal of History and Social Sciencies*, https://www.academia.edu/35369088/KILI%C3%87_Orhan_Beylerbeyilerden_Day%C4%B1lara_Cezayir_i_Garp_Vilayeti_Eyaletinin_Y%C3%B6netimi_ve_Y%C3%B6neticileri_16_18_Y%C3%9CZYILLAR_Administration_and_Rulers_in_Province_of_Cezayir_i_Garp_from_Beglerbeghisto_Deys_16_18th_Centuries 9 February 2021.

- Map (1975). *Girne Belediyesinin Takdim Ettiği Kıbrıs'ın Fethi – Lefkoşa Kalesinin Türkler Tarafından Muhasarasını Gösteren Kroki*. (A drawing showing the siege of the Nicosia Castle by the Turks, during the Ottoman conquest of Cyprus), Presented by the Kyrenia Municipality, Cyprus National Archives.
- Önalp, Ertuğrul (1992). “Cervantes’in Türklere Esir Düşmesi ve Esaretinin Eserlerine Yansıması.” *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Dergisi*, no: 3, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/835/10575.pdf> 9 February 2021.
- Öksüzoğlu, Oktay (2020). “Comert Aşık”, The book has not yet been printed.
- Öznur, Şevket – Sadrazam, Ejdan (2012). “Ayrılır Kıbrıs’tan Aşk, Yola Çıkar: Eski ve Yeni Arasında Robansal Bir Geçişin Öyküsü”, *The Journal of Academics Social Science Studies*.
- Pedani, Maria Pia. “Venedik–İtalya’da Tarihi Bir Şehir.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/venedik> 28 January 2021.
- Rubio, Lucia Lopez (2010). “El Amante Liberal y la Importancia del Territorio en la Cuestion Matrimonial.” *Anales Cervantinos*, Vol. XLII, https://www.researchgate.net/publication/291981900_El_amante_liberal_and_the_importance_of_jurisdiction_in_marriage_matters 30 January 2021.
- Salihoğlu, Halil (1969). *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ın İlk Yılı Bütçesi*. Türk Tarih Kurumu Yayını (The first budget of Cyprus in the Ottoman Rule, TTK documents) vol. 4, no: 7 - 8.
- Soydan, Nazlı Hülya (2010). *Miguel De Cervantes Saavedra – Örnek Alınacak Hikâyeler*. Kırmızı Publications.
- Şahin, Hüseyin Güngör (2018). “Cervantes’in Cezayir Zindanları Oyununda Türkler ve Cezayir / The Turks And Algiers in Cervantes’ Play The Bagnios of Algiers.” *Melesto Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 1, no: 3, pp. 33-61, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/560480> 10 February 2021.
- Tamçelik, Soyalp ve Kasapoğlu. Mustafa Kemal (2018). *Kıbrıs Şer’iyye Sicilleri 1/A 988 – 1003: 1580 – 1595*. (Cyprus Court Reports 1/A – Hicri: Muslim Calender: 988 – 1003), Kıbrıs Vakıflar İdaresi (Evkaf, Islamic Religious Trust).
- Yıldız, Osman (2019). “Oktay Öksüzoğlu”, *Kıbrıs Türk Edebiyatı Tarihi (1571 – 2017)”, İkinci Cilt - Şiir*, pace: 491 – 499, Ankara.

***Duyum Edebiyatı Bağlamında *La Amante Liberal / The Liberal Lover*'de Kıbrıs**

Doç.Dr. Osman Yıldız*

Öz

16. asırda Akdeniz'deki hâkimiyet mücadelesinde, İspanya ile Osmanlı devleti karşı karşıya gelmiştir. Kıbrıs, İspanya için bir namus meselesidir. Türklerin 1571'de Kıbrıs'ı fethetmesi, Hristiyan dünyasında büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu hayal kırıklığının en belirgin izlerinden biri de Cervantes'in 1613'de Madrid'de basılan *Novelas Ejemplares* adlı kitabında yer alan *El Amante Liberal* adlı eserinden yansımaktadır. Eser, 1822'de *The Exemplary Novelas* olarak İngilizceye çevrilmiştir. Çeviride bu bölüm *The Liberal Lover* adı altındadır. Bu çalışmada, her iki eser karşılaştırılarak Cervantes'in Kıbrıs'ın fethine dair ortaya koydukları tarihsel çerçeve ve duyum edebiyatı açısından değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Cervantes, *El Amante Liberal*, *The Liberal Lover*, Kıbrıs'ın Fethi, Türk imajı, Duyum edebiyatı

*** Bu makale, hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayımlanmıştır.

** Araştırma Makalesi

* Kıbrıs İlim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, el-mek: osmanyildiz@csu.edu.tr

*****Cyprus, in *La Amante Liberal* / *The Liberal Lover* in the Context of Rumour
Literature****

Doç.Dr. Osman Yıldız*

Abstract

Turks conquest of Cyprus disappointed Spain. This is reflected in Cervantes' *El Amante Liberal*. It contains one of the stories found in *Novelas Exemplares* published in 1613. The same story was published in 1822, as *The Liberal Lover*. Turkish articles about Cervantes, evaluated his views on Turkish Image. The historical framework of the conquest of Cyprus, as reflected in Cervantes's *El Amante Liberal*, has not been evaluated until today, in the context of rumour literature. The reflections of historical events during the Turkish conquest of Cyprus, will be established in this study, within the context of the rumour literature.

Keywords: Miguel de Cervantes Saavedra; El Amante Liberal; Cyprus; Turkish Image; Rumour Literature.

*** This article has been published in both Turkish and English.

** Research Article

* Kıbrıs İlim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, el-mek: osmanyildiz@csu.edu.tr

**Кипр, в La Amante Liberal / Либеральный любовник в контексте литературного
вымысла****

Doç.Dr. Osman Yıldız*

Резюме

Завоевание Кипра турками разочаровало Испанию. Это отражено в книге Сервантеса El Amante Liberal. Один из рассказов, содержащихся в «Образцах новелл», опубликован в 1613 году. Этот же рассказ был опубликован в 1822 году под названием «Либеральный любовник». Турецкие статьи о Сервантесе изменили его взгляды на события. Исторические рамки завоевания Кипра, отраженные в «Либерале Аманте» Сервантеса, до сегодняшнего дня не оценивались в контексте литературного вымысла. Отражения исторических событий во время турецкого завоевания Кипра будут установлены в этом контексте.

Ключевые слова: Мигель де Сервантес Сааведра, Либеральный любовник, Либеральный любовник, Кипр завоевание, Картина Турции, Литературный вымысел.

** Исследовательская работа

* Kıbrıs İlim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, el-mek: osmanyildiz@csu.edu.tr